

ΜΝΗΜΕΙΑ ΜΝΗΜΗΣ

Δημήτριος Καλδίρης
Φιλολόγος-Συγγραφέας

Κάθε φορά που ανεβαίνω στα Καλάβρυτα, τα βήματά μου με οδηγούν στον τόπο της εκτέλεσης, στην αγιασμένη ράχη του Καπή. Σε τούτο τον τόπο του Κρανίου, στον Καλαβρυτινό Γολγοθά, η Εθνική μνημοσύνη έστησε ένα μνημείο¹ κι ένα σταυρό. Αλήθεια. Είναι ένα Έργο αιώνιο, με αθάνατο μεγαλείο, για να θυμίζει στους νεώτερους τον δρόμο της δακρυσμένης Καλαβρυτινής αξιοπρέπειας, τον δρόμο της ελευθερίας που καταξιώνει τη ζωή και τον θάνατο.

Σε μια πραγματική ερμηνεία θυμίζει τον κλοιό που έγινε στους μελλοθάνατους και τη μηδενισμένη ύπαρξη μιας μάνας που φθείρεται στη σφαίρα της καρδιάς της. Σε μια συμβολική όμως ερμηνεία είναι ολόκληρη η Ελλάδα που χάνει τα σπλάχνα της και μένει έρημη από ζωή και στοχασμό.

Πίσω από το απέριττο μνημείο που υψώθηκε στη ματωβαμένη ράχη, κρύβεται ο ίδιος ο βάρβαρος λαός που πάτησε άσπλαχνα στο τιμημένο κορμί της και επιβλήθηκε με τη βία για να υποταχθεί στην πνευματική υπεροχή.

Και οι βάρβαροι; Οι βάρβαροι χάθηκαν. Δεν υπάρχουν πια.

Με τη βάρβαρη σφαγή των 1.300 (*) Καλαβρυτινών δεν έκλεισε η αυλαία του μεγάλου δράματος. Η δεύτερη πράξη άρχισε ύστερα. Ποιος θα θάψει τους νεκρούς; Ποιος τάφος θα χωρέσει πέντε-έξι παλληκάρια; Πού θα κουρνιαξουν τα ορφανά; Τι θα γίνει; Ποιος θα τα γλυτώσει από τις χειμωνιάτικες παγωμένες νύχτες που ράμφιζαν τα σκελετωμένα κορμιά τους; Ποια δύναμη θα σταλάξει παρηγοριά στον αβάσταχτο πόνο των μανάδων τους; Όλα αυτά τα ερωτήματα και πολλά άλλα συνθέτουν τη δεύτερη φάση του δράματος που έγινε σωστή τραγωδία και συνεχίστηκε για πολλά χρόνια.

Ο Καλλιτέχνης που φιλοτέχνησε το μεγαλόπρεπο μνημείο, δεν παρουσίασε μόνο το δράμα των νεκρών, αλλά και των ζωντανών. Σμίλεψε πάνω σε μια πέτρα μια σαικσπηρική τραγική μορφή μιας μάνας για να θυμίζει όχι το στιγμιότυπο μιας και μόνης σκηνης, αλλά ένα ολόκληρο δράμα. Το κεφάλι της είναι γερμένο για να απομακρύνει τη φρικώδη οπτασία του θανάτου, το κορμί της καμπουριασμένο από τον αβάσταχτο πόνο, τα μάτια της στεγνωμένα από το κλάμα και τα χέρια της στραγγισμένα από την αγωνία. Το καλλιτεχνικό αυτό αριστούργημα μάς δείχνει μια ζοφερή εικόνα της κρίσιμης εκείνης ώρας.

Ο εσωτερικός καημός και πόνος προβάλλεται στην οθόνη του

¹ Πρόκειται για έργο των αρχιτεκτόνων: Ηλία Σκρουμπέλου, Χρήστου Ιακωβίδη και Ιωάννη Λιάπη και της γλύπτριας Άννας Βαφιά, η οποία φιλοτέχνησε το γλυπτό της Καλαβρυτινής Μάνας.

περιβάλλοντος. Ο αποπνευματωποιημένος μητρικός λυγμός του σπαραγμού μ' όλο τον πυρετό του δυνατού πόνου που δεν νικιέται από το παγωμένο κορμί, φαντάζει ανάγλυφα στη ζωντανή εκείνη πέτρα. Η τραγική μάνα στερήθηκε τις ρίζες της ζωής και δεν έχει πια σκοπό και στόχο. Αγκάλιασε την άβυσσο της μοναξιάς της και της μοίρας της, χωρίς να μπορεί να αξιολογήσει τις δυνατότητες της ζωής που μέσα της πια δεν βρίσκει.

Τα βουνά γύρω τα έβλεπε βουρκωμένα, τ' αηδόνια βουβά, τον ουρανό σκοτεινό και θαμπισμένη απ' τη δακρυσμένη θολή χάντρα του θλιμμένου ματιού της, δέρονται αλύπητα από τη μανία του εχθρού και δοκιμάζεται αδυσώπητα από την αδόκητη τροπή της μοίρας.

Θα ήθελε ο Χώρος που στήθηκε η μορφή της να είναι το μνήμα της. Τώρα τον βλέπει και συντριβεται, τον βλέπει και ξεμακραίνει απ' το ζωντανό θάνατο στις παλιές θύμησες. Ας μένει όμως εκεί για να είναι η μορφή της μια διαμαρτυρία στη μάνητα του κακού που τη σκέπασε με καταχνιά, με νύχτα, με θάνατο.

Το κάψιμο της πολιτείας που στάθηκε κάψιμο της ελπίδας και του ονείρου, γκρέμισμα του μόχθου και της ανθρώπινης ψυχής, καψάλισμα των φτερών της ίδιας της ζωής, θα είναι το μοιρολόι της. Είναι η βασίλισσα του πόνου που με σβησμένη την ανάσα ψιθυρίζει: «Καλάβρουτά μου, Καλάβρουτα αγαπημένα, πονεμένα Καλάβρουτα». Η ψυχή της πάσχει και σπαρατρά, γιατί τον αρχαίο τον χορό του θρήνου κλείνει μέσα της και πυρακτωμένες μνήμες, θρήνοι μακρινοί, ζητωκραυγές ηρώων, τις βουβαίνει ο θάνατος.

Η μορφή της είναι τραγική, η παρουσία της αντιπολεμική και η κραυγή της κραυγή γεμάτη οίκτο για τους νικημένους, αλλά και μια κραυγή προφητικά θρηνητική για τις συμφορές που θα κτυπήσουν και τους νικητές που χαίρονται ασυλλόγιστα την πρόσκαιρη «νίκη τους».

Η όλη μορφή του απέριττου αυτού Έργου μου θυμίζει λίγους στίχους από την τραγωδία του Ευριπίδη ΤΡΩΑΔΕΣ».

ΕΚΑΒΗ: Ω δυστυχία μου, το στερνό μου χτύπημα είναι τούτο κι απ' τα δεινά που πέρασα το τέρμα.

ΧΟΡΟΣ: Σαν τον καπνό, μες στα φτερά του αγέρα χάνεται νικημένη η χώρα μας.

Ορμητική φωτιά στα σπίτια μας και λόγχες εχθρικές ρημάζουνε.

ΕΚΑΒΗ: Ω Γη, που 'θρεψες τα παιδιά μου.

ΧΟΡΟΣ: Πολύπαθη πατρίδα.